

ปัญหาการใช้กฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดกในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล: ศึกษาเฉพาะกรณีกฎหมายวิธีพิจารณาความ¹

อุทัยวรรณ สุขเกษม²

ปัจจุบันประเทศไทยได้นำหลักกฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดกมาใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามของศาลชั้นต้นในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อันประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล แต่ยังไม่มีการดำเนินการกระบวนการพิจารณาที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ในการใช้กฎหมายอิสลาม แม้พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช 2477 มาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติว่า “บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ให้ใช้ในศาลทั่วไปตลอดราชอาณาจักร ยกเว้นแต่ในศาลพิเศษที่มีข้อบังคับสำหรับศาลนั้น และถ้ามีกฎหมายให้ใช้ธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมายทางศาสนาในศาลใด ให้ศาลนั้นยกธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมายนั้น ๆ มาใช้แทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่คู่ความจะได้ตกลงกันให้ใช้ประมวลกฎหมายนี้” ซึ่งนับเป็นบทบัญญัติที่สำคัญที่รองรับการใช้กฎหมายอิสลามในส่วนวิธีพิจารณาโดยกฎหมายของบ้านเมืองยอมรับเป็นกฎหมายภายใน โดยในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกที่คู่ความเป็นอิสลามศาสนิกของศาลชั้นต้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูลนั้นเป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 ที่กำหนดให้ใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเฉพาะหลักการตามกฎหมายอิสลามนั้นมีที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอาน ซุนนะฮ์ของท่านนบี มดิเอกฉันท์ (อิญมาอ์) และหลักการเทียบเคียง (กียาส) อันเป็นกฎหมายทางศาสนานั้นมีวิธีพิจารณาที่แตกต่างจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเมื่อมีข้อโต้แย้งสิทธิเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกเกิดขึ้น คู่ความที่เป็นอิสลามศาสนิกต้องประสบปัญหาการดำเนินการกระบวนการพิจารณาที่ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งได้กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ในการดำเนินคดีค่อนข้างที่จะยุ่งยากซับซ้อนและจำกัดด้วยเรื่องระยะเวลาไม่เหมาะสมกับลักษณะพิเศษของหลักการทางศาสนาอิสลาม ในขณะที่วิธีพิจารณาคดีอิสลามนั้นลักษณะของข้อพิพาทและลักษณะของคู่กรณีได้อยู่บนพื้นฐานเดียวกันดังเช่นคดีแพ่งสามัญทั่วไป

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศิริสมบูรณ์เวช และรองศาสตราจารย์ ดร.รติชัย รตทอง

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารงานยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ผู้ศึกษาพบปัญหาเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดกในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล โดยเฉพาะกฎหมายวิธีพิจารณาความ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟ้อง ในการยื่นฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกของอิสลามศาสนิกต่อศาล หลักเกณฑ์ที่ผู้พิพากษาจะรับคำฟ้องหรือคำร้องนั้นยึดหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีผู้พิพากษาเป็นผู้ตรวจรับคำฟ้อง ดังนั้น การบรรยายฟ้องจึงจำเป็นที่จะต้องบรรยายให้เข้ากับหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลจึงจะรับคำฟ้อง เช่น การฟ้องหย่า เหตุหย่าตามกฎหมายอิสลามได้กำหนดเกณฑ์ไว้ชัดเจนซึ่งแตกต่างจากเหตุหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่ง แม้จะบรรยายคำฟ้องตามเหตุหย่าในกฎหมายอิสลามแต่ไม่เข้าหลักเกณฑ์เหตุหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลก็จะไม่รับฟ้อง แต่ในชั้นพิจารณาจะไต่ะยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายโดยอาศัยกฎหมายอิสลามเป็นหลัก มิได้นำข้อเท็จจริงของเหตุหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาประกอบแต่อย่างใด ซึ่งปัจจุบันพบว่ามีหลายคดีที่ไต่ะยุติธรรมไม่ได้ตรวจคำฟ้องและผู้พิพากษาได้สั่งรับคำฟ้องไว้ แต่ปรากฏว่าคดีผิดประเภทกว่าจะทราบก็ถึงวันนัดไต่สวน เช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการความยุติธรรมแก่ประชาชนและคู่ความในคดีที่เดินทางมาจากนอกพื้นที่ เนื่องจากไม่อาจดำเนินไปได้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร คู่ความต้องเป็นผู้รับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อีกทั้งยังทำให้เสียเวลาอีกด้วย

2. ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลและการเริ่มต้นคดี ปัจจุบันบริบทของการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทยนั้นถูกจำกัดพื้นที่ด้วยพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 ทำให้อิสลามศาสนิกที่อาศัยอยู่นอกเขตพื้นที่จังหวัดดังกล่าวถูกจำกัดสิทธิทางศาลไม่สามารถใช้กฎหมายอิสลามในการระงับข้อพิพาทได้ อันเป็นการขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลามที่มุ่งให้อิสลามศาสนิกทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใดย่อมสามารถใช้กฎหมายอิสลามในการระงับข้อพิพาทได้ซึ่งเป็นไปตามหลักบุคคลที่มีมาแต่โบราณ เช่นนี้ ย่อมทำให้เกิดความสับสน และข้อยุ่งยากอันอาจกระทบกระเทือนถึงสิทธิต่าง ๆ ของประชาชนทั้งที่เป็นอิสลามศาสนิกและไม่ได้เป็นอิสลามศาสนิก นอกจากนั้นยังเป็นการบังคับใช้กฎหมายโดยปราศจากความเสมอภาค เนื่องจากจากใช้บังคับเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดภาคใต้เท่านั้น ไม่มีผลบังคับกับอิสลามศาสนิกในจังหวัดอื่น ๆ อีกทั้งยังเกิดปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนศาสนาระหว่างการพิจารณาคดีหรือย้ายภูมิลำเนาออกจากเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากผู้ที่เป็นจำเลยในคดีเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกของอิสลามศาสนิกเห็นว่าหากมีการบังคับสิทธิตามกฎหมายอิสลามแล้วตนจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบ

3. ปัญหาเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท เมื่อมีข้อขัดแย้งระหว่างอิสลามศาสนิกในคดีเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก คู่พิพาทมักจะนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาลมากกว่าที่จะนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล เนื่องจากแม้ศาลจะมีการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก แต่มิได้มีการ

ใช้วิธีพิจารณาความอิสลามควบคู่กันไปโดยใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแทน ซึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาบางเรื่องนั้นอาจขัดต่อหลักการทางศาสนา ทำให้ประชาชนที่เป็นอิสลามศาสนิกไม่ต้องการที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเนื่องจากไม่มั่นใจกับกระบวนการของศาล เว้นแต่ในบางกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้มีสภาพบังคับ อิสลามศาสนิกส่วนใหญ่จึงนิยมที่จะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทนอกศาล ซึ่งคำชี้ขาดที่ได้จากกระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาลโดยคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนั้น ไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย คู่พิพาทจึงต้องนำเรื่องขึ้นสู่การพิจารณาคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษา ทำให้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

4. ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา การที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 มาตรา 4 วรรคสาม บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะตุลาการในข้อกฎหมายอิสลามให้เป็นอันเด็ดขาดในคดีนั้น” ส่งผลให้คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะตุลาการไม่มีโอกาสอุทธรณ์ฎีกาในข้อกฎหมาย จึงไม่มีระบบการตรวจสอบคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะตุลาการอีกชั้นหนึ่ง ทำให้คู่ความฝ่ายที่ได้รับผลร้ายจากคำพิพากษารู้สึกว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม

จากข้อเท็จจริงและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าวิธีพิจารณาคดีธรรมดาที่ใช้ในการดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นอาจไม่เพียงพอในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่อิสลามศาสนิก หากการวินิจฉัยชี้ขาดของศาลไม่สอดคล้องกับหลักการครองเรือนตามความเชื่อทางศาสนาและอาจเป็นการบั่นทอนความเป็นเอกภาพสถาบันครอบครัวของอิสลามศาสนิกได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและพิจารณาถึงวิธีพิจารณาคดีอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดกที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่อิสลามศาสนิก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรับฟ้อง เขตอำนาจศาลและการเริ่มต้นคดี การระงับข้อพิพาท ตลอดจนการอุทธรณ์ฎีกา เพื่อให้และสามารถนำกฎหมายสารบัญญัติไปใช้ควบคู่กับกฎหมายวิธีสบัญญัติได้อย่างสมบูรณ์

เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการใช้กฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดกในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล โดยเฉพาะกฎหมายวิธีพิจารณาความ ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมาย ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟ้อง

1.1 องค์คณะในการตรวจคำฟ้องหรือคำร้องขอ ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... ให้ผู้พิพากษาและคณะตุลาการร่วมกันเป็นองค์คณะตรวจคำฟ้องหรือคำร้องขอที่พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลได้รับไว้ในชั้นรับคำฟ้อง

กรณีองค์คณะเห็นว่าคำฟ้องหรือคำร้องขอนั้นมีมูลและถูกต้องตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการดำเนินคดีให้รับคำฟ้องหรือคำร้องขอไว้พิจารณาต่อไป

ถ้าองค์กรเห็นว่าการฟ้องหรือคำร้องขอนั้นไม่ถูกต้อง หรือขาดสาระสำคัญ องค์กรอาจสั่งให้โจทก์หรือผู้ร้องไปทำมาใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องครบถ้วนภายในกำหนดระยะเวลาและกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ ถ้ามิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวในระยะเวลาหรือเงื่อนไขที่กำหนด ก็ให้ร่วมกันมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องหรือคำร้องขอนั้น

หากคำฟ้องหรือคำร้องขอนั้นไม่มีมูลหรือไม่มีอำนาจฟ้องหรือไม่มีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ก็ให้องค์กรพิจารณาและมีคำสั่งไม่รับหรือยกคำฟ้องหรือคำร้องขอ”

1.2 ผู้มีอำนาจชี้ขาดว่าคดีใดเป็นคดีที่ใช้กฎหมายอิสลาม กรณีเกิดข้อขัดแย้งในการพิจารณาว่าคดีใดเป็นคดีที่ต้องใช้กฎหมายอิสลาม ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... กรณีมีปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีที่ต้องใช้กฎหมายอิสลามหรือไม่ ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาล 9 เป็นผู้วินิจฉัยโดยให้คณะตุลาการและผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจัดทำความเห็นให้อธิบดีผู้พิพากษาศาล 9 ประกอบการวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของอธิบดีผู้พิพากษาศาล 9 ให้เป็นที่สุด ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงกระบวนการพิจารณาใด ๆ ที่ได้กระทำไปก่อนที่จะมีคำวินิจฉัย

กรณีคู่ความขอให้อธิบดีผู้พิพากษาศาล 9 วินิจฉัยปัญหาตามวรรคหนึ่ง ต้องกระทำอย่างช้าก่อนหรือในวันนัดพิจารณานัดแรก หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวห้ามมิให้มีการขอให้วินิจฉัยปัญหานั้นอีก เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรเป็นประการอื่น และเมื่อได้รับคำขอ ให้สอบถามคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งว่าจะคัดค้านหรือไม่ ให้ศาลรอการพิจารณาไว้ชั่วคราวและจัดทำความเห็นเสนออธิบดีผู้พิพากษาศาล 9 ประกอบการวินิจฉัยและเมื่อ มีคำวินิจฉัยแล้วให้แจ้งผลไปยังศาลดังกล่าวโดยเร็ว”

2. ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลและการเริ่มต้นคดี

2.1 กรณีคู่ความมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... เว้นแต่กฎหมายนี้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น

(1) คำฟ้อง ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่

(2) คำร้องขอ ให้เสนอต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล หรือต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

(3) การเริ่มต้นคดีโดยศาล ให้กระทำเฉพาะมูลคดีที่เกิดขึ้นในเขตศาลนั้น”

2.2 กรณีคู่ความมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตพื้นที่ที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... คำฟ้องหรือคำร้องขออื่นซึ่งจำเลยมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล และมูลคดีไม่ได้เกิดในเขตศาล ถ้าคู่ความที่เป็นอิสลามศาสนิกยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาล ให้ศาลนั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปได้ เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านเรื่องเขตอำนาจศาลก่อนหรือในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีการตกลงเรื่องเขตอำนาจศาลไว้เป็นหนังสือหรือเข้ามรคซึ่งเป็นอิสลามศาสนิกทำพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกของตนว่า ให้เสนอต่อศาลตามที่ระบุไว้ ถ้าไม่ระบุจะเสนอต่อศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ คู่ความฝ่ายอื่นจะคัดค้านเรื่องเขตอำนาจศาลไม่ได้”

2.3 ในคดีร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... คำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดกที่เป็นอิสลามศาสนิก ให้เสนอต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย

กรณีเจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลแต่มีทรัพย์สินมรดกทั้งหมดหรือบางส่วนอยู่ในเขตศาล ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินมรดกอยู่ในเขตศาลนั้น”

2.4 ความเป็นอิสลามศาสนิกของคู่ความ ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... ความเป็นอิสลามศาสนิกของคู่ความให้ถือเอาขณะมูลคดีเกิด
คดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องมรดกความเป็นอิสลามศาสนิกของคู่ความให้ถือเอาวันที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท

3.1 กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนการดำเนินกระบวนการพิจารณา ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือประนอมคดีครอบครัว แล้วแต่กรณี เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมคดีครอบครัวในคดีที่ต้องใช้กฎหมายอิสลามต้องมีคุณสมบัติตามข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 และข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยพื้นความรู้

หลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนและลบชื่อจากทะเบียนผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว พ.ศ. 2554 แล้วแต่กรณี และต้องเป็นอิสลามศาสนิกที่มีความรู้ในกฎหมายอิสลามสามารถให้คำแนะนำปรึกษาได้”

3.2 กระบวนการอนุญาตตุลาการ ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... คู่ความหรือคู่พิพาทอาจตกลงกันหรือศาลอาจมีคำสั่งแต่งตั้งอนุญาตตุลาการคนเดียวหรือหลายคนเพื่อทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทตามกฎหมายนี้ แต่คู่ความหรือคู่พิพาทไม่อาจตั้งอนุญาตตุลาการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโทษฮัลดเองได้

บรรดาค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของอนุญาตตุลาการให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยเงินค่าป่วยการและเงินค่าใช้จ่ายของสถาบันอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2558”

3.3 คุณสมบัติของอนุญาตตุลาการ ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... อนุญาตตุลาการจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(1) เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เว้นแต่ไม่มีผู้มีคุณสมบัติเช่นนั้น และ

(2) เป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักแก่คู่พิพาททั้งสองฝ่าย

คำชี้ขาดของคณะอนุญาตตุลาการต้องเป็นมติเอกฉันท์

ให้อนุญาตตุลาการที่แต่งตั้งในระหว่างพิจารณายื่นคำชี้ขาดของตนต่อศาล และให้ศาลพิพากษาตามคำชี้ขาดนั้น แต่ถ้าศาลเห็นว่า คำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการขัดต่อกฎหมายอิสลามโดยชัดแจ้งหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธไม่พิพากษาคำชี้ขาดนั้น”

4. ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา

4.1 สิทธิในการอุทธรณ์ ฎีกา ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... ภายใต้บังคับบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยอุทธรณ์และฎีกา การอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งให้อุทธรณ์หรือฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นกฎหมายได้บัญญัติว่าให้เป็นที่สุด

หากศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ ศาลอุทธรณ์ภาค 9 หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี พิจารณาแล้วรับฟังข้อเท็จจริงต่างจากศาลชั้นต้น และอาจเป็นผลให้การวินิจฉัยในข้อกฎหมายอิสลามของศาลชั้นต้นเปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ ศาลอุทธรณ์ภาค 9 หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี ส่งสำนวนกลับมาให้ศาลชั้นต้นพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ตามรูปคดี

การพิจารณาและการชี้ขาดตัดสินคดีในข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ศาลอุทธรณ์ภาค 9 หรือศาลฎีกาต้องคำนึงถึงวิธีพิจารณาตามกฎหมายนี้ด้วย”

4.2 การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในศาลสูง ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนี้

“มาตรา ... ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 9 แล้วแต่กรณี อาจแต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ระดับสูงในข้อกฎหมายอิสลามและเป็นที่ยอมรับในเกียรติคุณ เป็นที่ปรึกษาทำหน้าที่ให้ความเห็นในกฎหมายอิสลาม เพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีที่ใช้กฎหมายอิสลามในศาลนั้น ๆ แล้วแต่กรณีได้”

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

สำนักงานศาลยุติธรรม. คู่มือหลักกฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม).

กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชวนพิมพ์ 50 จำกัด, 2554.

อิสมาแอ อาลี. กฎหมายอิสลามเบื้องต้น. โครงการแปลและเรียบเรียงตำราอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาลัยเขตปัตตานี, 2545.

อิสมาแอ อาลี. อุกุลุฟีกฮ์. โครงการแปลและเรียบเรียงตำราอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2535.

บทความ

กำธร พันธุลาภ. “อะไ้ยะยุติธรรม.” ใน เอกสารการสัมมนาการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2525.

เด่น โต๊ะมีนา. “ศาลศาสนา (SHARIAH COURT).” ใน การประชุมสัมมนาเรื่อง กฎหมายอิสลามในอาเซียน (1st ASEAN SHARIAH ADMINISTRATOR CONFERENCE WORKSHOP), 2526.

พิพัฒน์ จักรางกูร. “กฎหมายอิสลาม.” ใน เอกสารการสัมมนาการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2525.

วีรพันธ์ พวงเพชร. “การไต่เถียงข้อพิพาทคดีความอิสลามมาเลเซียและสิงคโปร์.” วารสารยุติธรรม ปีที่ 12 ฉบับที่ 1, 2555.

สมบูรณ์ พุทธจักร. การใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

รายงานการวิจัย

กิตติศักดิ์ ปรกติ และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง ระบบการปรับใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย.

สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด
, 2555.